

Motion till riksdagen 2013/14:U5

**av Torbjörn Björlund m.fl. (V)
med anledning av prop. 2013/14:33**

Fortsatt svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan (ISAF) och framtida deltagande i Natos utbildningsinsats (RSM) i Afghanistan

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2013/14:33 Fortsatt svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan (ISAF) och framtida deltagande i Natos utbildningsinsats (RSM) i Afghanistan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör ta fram en nationell handlingsplan för hur resolution 1325 ska genomföras i Afghanistan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den svenska militära insatsen i Afghanistan inklusive utbildningsinsatsen bör dras tillbaka inom sex månader och att en plan för ett sådant tillbakadragande bör upprättas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör öka de civila insatserna i Afghanistan.

2 Inledning

I mer än 30 år har Afghanistan härjats av krig. Gång på gång har detta genomfattiga land utgjort slagfältet för olika stormakters ekonomiska och säkerhetspolitiska ambitioner. De som fått betala det högsta priset är det afghanska folket genom ett oöverskådligt mänskligt lidande.

Afghanistans historia visar att det inte finns någon militär lösning på landets problem. Utländsk militär närvaro har gång på gång fördjupat och förstärkt landets konflikter. Fred kan bara byggas genom en inkluderande dialog

Fel! Okänt namn på

och en bred försoningsprocess. Det kommer inte att vara en lätt process, men är en förutsättning om vi långsiktigt vill bygga fred och demokrati i Afghanistan och säkra biståndsorganisationernas arbete i landet.

Sverige deltar sedan 2002 i den Natoleda internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan, ISAF (International Security Assistance Force). Den svenska militära insatsen har hittills kostat mer än 10 miljarder kronor. Sammanlagt ingår i dag omkring 87 000 soldater från 49 länder i ISAF. I regeringens proposition föreslås att den svenska insatsen ska utgöras av ca 300 personer fram t.o.m. maj 2014. Dessutom föreslås att Sverige ska bidra med högst 50 personer till Natos utbildningsinsats (RSM). En av funktionerna där ska vara att fungera som rådgivare till de afghanska säkerhetsstrukturerna. Regeringens proposition innebär därmed inte att den svenska militära insatsen i Afghanistan avslutas, utan att den ändrar karaktär.

Utvecklingen i Afghanistan i dag oroar; för varje dag som går eskalerar våldet, blir allt grymmare och sprider sig till allt fler delar av landet. I våldets spår ökar antalet civila dödsoffer. UNAMA, FN:s civila stödmission, rapporterar att antalet civila dödsoffer ökade första halvåret 2013. Under det första halvåret 2012 dödades 1 145 civila. Under det första halvåret 2013 var antalet civila dödsfall som UNAMA dokumenterat 1 319, en ökning med 14 procent. Särskilt oroande finner UNAMA det att antalet dödade och skadade kvinnor och barn ökat med 38 procent.

Vänsterpartiets utgångspunkt är att vi vill se en utveckling mot fred, demokrati och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna i Afghanistan. En sådan utveckling kräver en i grunden annan strategi för Afghanistan där militära insatser ersätts med civila och där Sverige aktivt bidrar till en freds- och försoningsprocess i landet.

3 Den försämrade säkerhetssituationen i Afghanistan

I drygt tio år har Sverige deltagit i ISAF-insatsen. Insatsens huvuduppgift är att skapa säkerhet och bidra till en fredlig utveckling. När riksdagen nu ska fatta beslut om att förlänga insatsen borde det vara en självklarhet att fråga sig i vilken grad som ISAF-insatsen lyckats med sitt uppdrag.

Faktum är att säkerhetsläget stadigt försämrats i Afghanistan under en rad år. Mycket tyder på att talibanerna och andra grupper som utövar motstånd har en stark förankring hos lokalbefolkningen i flera regioner. Det blir därmed allt svårare att göra skillnad mellan den civila befolkningen i byarna och upprorsmännen. Detta gör att krigföringen mot talibanerna ofelbart drabbar civila.

Som en del av det s.k. kriget mot terrorismen har USA-ledda styrkor även medverkat till att på lösa grunder gripa, förvara och misshandla personer som misstänks vara inblandade i terrorism. FN och flera människorättsorganisationer har riktat omfattande kritik mot detta. USA har också medverkat till att

beväpna och stötta krigsherrar i Afghanistan för att bekämpa talibanerna. Krigsherrarna håller egen trupp, upprättar egna fängelser, förtrycker godtyckligt befolkningen, särskilt kvinnor, samt profiterar på narkotikahandeln.

4 Fattigdom och brott mot de mänskliga rättigheterna

Situationen för de mänskliga rättigheterna i Afghanistan är fortsatt mycket kritisk. Vissa framgångar har visserligen skett sedan invasionen 2001: fler barn går i skolan, barnadödligheten har sjunkit något och en större del av befolkningen har tillgång till hälsovård i det område där de bor. Men dessa framsteg har kunnat ske tack vare ökade biståndsflöden och civila insatser från givare och biståndsorganisationer, insatser som oftast är helt frikopplade från den militära insatsen.

Organisationer som arbetar med bistånd och humanitära insatser har gång på gång påpekat vikten av att inte blanda samman militära och humanitära insatser. De påpekar att militära insatser inte är en förutsättning för, utan ett hot mot, möjligheterna att ge befolkningen sjukvård. Internationella rödakorskommitténs ordförande Peter Maurer och Läkare Utan Gränsernas internationella ordförande Unni Karunakara skrev t.ex. den 14 augusti 2013 i tidningen *Omvärlden* att ”det finns fall, till exempel i områden i Afghanistan där våra organisationer arbetar, där sjukvårdsinrättningar är säkra platser och där sjukvården har tryggats, trots att regionen är drabbad av brutalt våld. Om vi vill säkerställa att dessa fall inte förblir anmärkningsvärda undantag från regeln och att alla aktörer tar sitt ansvar för att skydda sjukvården, behöver vi en samlad, global ansträngning”.

Trots drygt tio år av utländsk militär närvaro i Afghanistan och stora biståndssatsningar från bl.a. Sverige är vardagen för många afghaner, i synnerhet kvinnor, mycket svår. Afghanistan ligger på plats 175 (av 186 stater) i FN:s index för mänsklig utveckling 2012. Enligt Rädda Barnen dör var femtionde blivande mor under graviditeten eller förlossningen. 86 procent av barnen förlöses utan närvaro av utbildad vårdpersonal – det är med andra ord långt farligare att vara gravid än att vara utländsk soldat i dagens Afghanistan. Den förväntade medellivslängden för en kvinna är 44 år. 85 procent av kvinnorna är analfabeter.

Shiamuslimska kvinnors situation har försämrats avsevärt i samband med en kontroversiell lag som antogs 2009. Lagen slår bl.a. fast att en shiamuslimsk man får vägra att ge sin hustru mat om hon inte ställer upp på mannens sexuella krav. Human Rights Watch har kritiserat lagen i mycket kraftiga ordalag och menar att den är barbarisk.

5 Regeringens proposition

I propositionen föreslås att riksdagen medger att regeringen ställer en väpnad styrka om högst 600 personer till förfogande för deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF) till utgången av december månad 2014. Den svenska styrkan beräknas uppgå till ca 300 personer på plats fram t.o.m. maj 2014 till en kostnad av 1 760 miljoner kronor. Därutöver tillkommer den svenska helikopterenheten samt personal till stöd för avveckling av infrastruktur och hemtransporter av utrustning och material. Utöver detta föreslår regeringen att Sverige ska bidra med högst 50 personer till Natos utbildningsinsats (RSM). Regeringens proposition innebär alltså inte att den svenska styrkan avvecklas helt under våren 2014. I stället ska en viss styrka finnas kvar under hösten 2014 för att åstadkomma en friktionsfri övergång till engagemanget inom RSM som ska vara fullt operativt den 1 januari 2015.

Efter tio år med utländsk militär närvaro i Afghanistan är det ett faktum att den internationella insatsen i grunden misslyckats. Våldet eskalerar, allt fler civila dödas och freden blir alltmer avlägsen. Samtidigt har insatsen inte kunnat bidra till demokratisering, ökad jämställdhet eller utvecklingsinsatser, vilket framhållits som några av insatsens huvuduppgifter. Vänsterpartiet finner det anmärkningsvärt att regeringen tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet trots denna brist på framsteg och mätbara resultat av den svenska insatsen nu väljer att återigen förlänga den militära insatsen.

Regeringen konstaterar i sin proposition att de afghanska säkerhetsstyrkorna (ANSF) har kopplingar till lokala makthavare med anknytning till kriminella aktörer. Mot bakgrund av detta, och det faktum att den afghanska regimen är en av världens mer korrupta, är det osäkert om Natos utbildning av ANSF kommer att leda till ökad säkerhet för den afghanska befolkningen. Det går inte att bortse från möjligheten att resultatet i stället blir det motsatta.

Då det är osäkert om ett svenskt deltagande i Natos utbildningsinsats leder till ökad säkerhet för befolkningen är den enda säkra effekten ett närmare samarbete mellan Sverige och Nato. Detta är inget mål i sig och bör därför inte vara vägledande för beslut om Sveriges fortsatta militära närvaro i Afghanistan. Vi menar att det i stället kan få den effekten att RSM-insatsen likställs med fortsatt intervention i landet. Sverige borde arbeta för att resurser sätts in så att FN har det direkta ansvaret för den fortsatta processen, både civilt och militärt, utan Natos inblandning. Det skulle ge mer trovärdighet till en kommande fredsprocess.

Riksdagen bör avslå regeringens proposition 2013/14:33 Fortsatt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF) och framtida deltagande i Natos utbildningsinsats (RSM) i Afghanistan. Detta bör riksdagen besluta.

6 En svensk strategi för fred och försoning

Vänsterpartiets utgångspunkt är vår solidaritet med det afghanska folket. Vi vill att Sverige ska finnas på plats i Afghanistan för att bidra till fred, demokratisering, jämställdhet och utveckling. Men om Sverige ska kunna göra det krävs en i grunden annan strategi än dagens – vi behöver växla från en militär till en civil strategi. I stället för att utkämpa ett misslyckat krig bör vi med civila och politiska verktyg bidra till fred. Centralt i en sådan strategi måste vara ett ökat civilt bistånd, stöd till försöken att skapa en freds- och försoningsprocess samt förstärkta insatser för att återintegrera medlemmar av det väpnade motståndet i det afghanska samhället. Dessa tre punkter kommer att vara centrala för en strategi för fred och försoning. Tyvärr kan vi konstatera att Sveriges engagemang på samtliga tre punkter är otillräckligt. Detta trots att Sverige har ambitionen att under den närmaste tioårsperioden öka biståndet till Afghanistan med 25–30 procent jämfört med dagens nivåer. Denna ökning är välkommen men inte tillräcklig. Dels är behoven enorma, dels finns det en klar risk att andra länder sänker sin ambitionsnivå vad gäller biståndsinsatser när den utländska truppnärvaron minskar.

Afghanistans historia visar att det inte finns en militär lösning på landets problem. Utländsk militär närvaro har gång på gång fördjupat och förstärkt landets konflikter. Fred kan bara byggas genom en inkluderande dialog och en bred försoningsprocess där medlemmar ur de stridande grupperna ges en möjlighet att återintegreras i samhället.

Särskilt viktigt är det att Afghanistans kvinnor inkluderas i fredsprocessen så att de får inflytande över hur situationen för kvinnors rättigheter utvecklas. Erfarenheten från andra länder visar dessutom att fredsförhandlingar där kvinnor deltar leder till en mer hållbar fred. FN:s resolution 1325 ”Kvinnor, fred och säkerhet”, som handlar om att stärka kvinnors rättigheter och delta i fredsprocesser, kan bli ett effektivt verktyg i detta arbete.

Rapporten ”Missing the target, Recommendations for Sweden’s commitment to women, peace and security in Afghanistan” konstaterar dock att Sveriges arbete med att implementera resolution 1325 i Afghanistan hittills mest handlat om att kvalitetssäkra de egna insatserna. För att åstadkomma ett tydligare fokus på att stärka de afghanska kvinnornas ställning krävs en ny inriktning. Sverige bör därför ta fram en nationell handlingsplan för hur resolution 1325 ska implementeras i Afghanistan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fortfarande väntar Afghanistan på ett fredsavtal efter det USA-ledda anfallet 2001. Den militära strategi som först den USA-ledda Operation Enduring Freedom (OEF) och därefter ISAF använder sig av torde undergräva och försvåra alla försök till en freds- och försoningsprocess.

Den svenska militära insatsen i Afghanistan inklusive utbildningsinsatsen bör dras tillbaka inom sex månader, och en plan för ett sådant trupptillbakadragande bör upprättas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Talibanerna är en rörelse som ingen vän av demokrati, mänskliga rättigheter eller jämställdhet kan känna någon form av sympati med. Men det är hög tid att vi inser att den brokiga motståndsrörelsen inte kan besegras militärt. Inställningen till talibanerna bland den afghanska befolkningen är tudelad. Många afghaner delar inte talibanernas ideologi, men upplever att deras levnadsförhållanden inte har förbättrats efter invasionen och ser de utländska truppstyrkorna som regelrätta ockupanter och inkräktare. Få saker kan ha spelat talibanrörelsen mer i händerna än de bristande återuppbyggnadsinsatserna och den utländska militärens övergrepp. OEF, vars arbete fullföljs av ISAF och de svenska styrkorna, kan svårligen beskrivas som något annat än ett misslyckande. Den USA-ledda koalitionen har genom sin krigföring bedrivit ett kontraproduktivt arbete som underlättat nyrekryteringen till talibanerna, som i dag växer sig starkare.

Sverige borde fokusera på orsakerna till att unga afghanska män ansluter sig till talibanerna. Just nu växer en hel generation afghanska män upp som kommer att sakna möjlighet att få ett arbete, försörja sig och bilda familj om inget radikalt görs. Hopplösheten som följer i fattigdomens spår är talibanernas bästa vän och borde vara den största fienden för oss som önskar se ett demokratiskt Afghanistan i fred. Ett ökat civilt bistånd som skapar möjlighet till utbildning, arbete och försörjning måste vara en fundamental del i varje strategi som syftar till fred i Afghanistan.

Som beskrivits ovan är de humanitära behoven enorma i Afghanistan, inte minst när det kommer till utbildning och sjukvård för landets kvinnor. Det finns samtidigt goda exempel på framgångsrika biståndsinsatser. Svenska Afghanistankommittén (SAK) driver tvååriga barnmorskeutbildningar på tre platser i landet: i provinserna Wardak, Samangang och Sar-e-Pul. Skolan i Wardak förstördes i december 2012 i ett bombattentat, men har nu öppnat igen i nya lokaler. Afghanistan sägs vara i behov av 8 000 barnmorskor, i dag finns nästan 3 000. SAK har hittills utbildat cirka 175 barnmorskor, en viktig insats för att minska den skrämmande höga mödradödligheten. De kvinnor som utbildar sig till barnmorskor återvänder i de flesta fall till sina hembyar och praktiserar sina kunskaper som utbildad barnmorska. Det ger dem en möjlighet till en egen försörjning, vilket är centralt i arbetet med att öka jämställdheten mellan män och kvinnor. Svenska Afghanistankommitténs imponerande verksamhet är tydliga exempel på vad Sverige borde göra mer av i Afghanistan.

Sverige bör öka de civila insatserna i Afghanistan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 22 november 2013

Torbjörn Björlund (V)

Jens Holm (V)

Hans Linde (V)

Siv Holma (V)

Kent Persson (V)